

dat den vngelouighen de Doepe niet toekomt: wente wo kende he de Doepe stelen, anders dan, dat he bekende, he geloofde, dat he nochtans niet geloofde. Act. viij ys he gelouch geacht, als ock by nae alle Tyt yn der schrift staet, geloue, voer der Doepe; ock yn den breuen der Apostelen. Gal. iij. Epha. iij. Heb. vj. Idt synt ock vele, de voer weder-christo deners vnd Ketteren bekenden de, dar se van gedoopt synt. Ock etlike de wal bekennen, dat ere Kintsche Doepe, de sonder geloue, ontfangen ys, voer Gott nicht gelt. Vnde bekennen sick ock noch vngedoopt tho syn. Nochtans begeren se genen Doepe, seggende: Wat kan ydt Water helpen? ydt giffit nicht vnde nimt nicht, vnde also laten se ock Kinder Doepen. Vnde dat se suluen noch solden gedoopt werden, dar driuen se eren spot mede. B. R. N., V. 476/7.

16) Dr S. Cramet, voorrede op „Broederlike Vereniginge van sommige kinderen Gods“, B. R. N., V. 594/5.

17) Brieue Instruction contre les Anabaptistes, Corpus Reformatum, vol. 35 (Valv. opera, vol. 7), kolom 44—142.

18) Le premier article du baptême (geen woord over de kwestie der wettigheid van het instituut), kolom 56; het 2e artikel over den ban (l'excommunication), kolom 65 (daar gaat het weer over de religieuze waardigheid en den volkomenheids-grad der godsdienstige groepen, precies als bij hen, die de pluriformiteit der kerk pretenderen langs de lijn der „meerdere“ of „mindere“ zuiverheid; een gezichtspunt, dat onzerzijds als anabaptistisch zou hebben kunnen gebrandmerkt zijn, indien wij op de manier van De Heraut hadden willen polemiseren....); het 3e over het avondmaal (77); het 4e over de weerloosheid (78); het 5e over de herders (79); het 6e over de overheid (80); het 7e over den eed (92).

Isolément, geweld of opgedrongen?

In den grond der zaak heeft Gods Woord, gekomen tot de menschen, altijd weer te worstelen, om te komen van het valsche naar het ware middelpunt zijner krachtsoefening. Ik denk hierbij aan het bekende woord van Jesaja: „Bind de getuigenis toe; verzegel de wet onder mijne leerlingen“. (Jesaja 8:16.)

In Jesaja's dagen was er een zware strijd te voeren geweest tusschen enerzijds den profeet als voor-ganger van dat ware Israël, dat „naar den Geest“ is, en anderzijds de hofklike, die alleen maar verstand had van het voorzitterschap onder dat toch eigenlijk heel andere Israël, dat „naar het vleesch“ is.

Het conflict was scherp. Het was immers een benauwde tijd; er dreigde zelfs oorlog te komen over het twee-stammenrijk en zijn aloude hoofdstad, Jeruzalem. De koning van het tienstammenrijk, koning Pekah, had zich met Rezin uit Damaskus, koning van Syrië, verbonden tegen Jeruzalem. Zoo associëert zich dus feitelijk het broedervolk van Israël, het rijk der tien stammen, met de heidenen, met Syrië.

En nu is Achaz, de koning van het tweestammenrijk, van plan, dan ook maar zoo'n tactiek te volgen. Wanneer de ééne groep van Jakobs kinderen het heidendom in den arm neemt, om de andere groep te bestrijden, zou dan de koning van die laatste groep niet eveneens van zijn kant de heidenen in den arm nemen? Zoekt Pekah bij de Syriërs hulp, Achaz doet het bij de Assyriërs.

De hofklike vindt dat een vanzelfsprekende zaak. Het komt maar aan op militair geweld. Men kan het zwaard nu eenmaal niet met gebeden keeren. Jesaja echter wijst er op, dat Jakobs kroost toch Gods verbondsvolk is, een volk van eigen afkomst en karakter is, en dat het dus niet goed is, op een heidensche macht als die

van de Assyriërs te steunen. Is niet het volk Gods een heilig, een verkregen volk? Moet men dan zich in de berekening van de „kansen“, die het volk in den oorlog mogelijk „grijpen“ kan, van het geloof losmaken? Van het geloof, dat geen kansen berekent, doch op zekerheden steunt?

Zoo roeit Jesaja op tegen de heerschende strooming, die, van de hofkringen uit geleid, aan het volk van God eenzelfde ontheocratisch bestand geven wil, als ook het heidendom heeft, los van eenig verbond met God Jahwe.

Dit scherpe verzet van Jesaja tegen het politieke drijven van de hofklike heeft hem de beschuldiging bezorgd van verraad, van landverraad. Men noemde hem — het is ook Jeremia overkomen — een samenzwerver, een leelijk landverrader.

Inderdaad, het leek er ook wel eenigszins op, Jesaja zelf verklaart, dat hem gezegd is, niet „te wandelen op den weg van dit volk“. Dat lijkt inderdaad hoogverraad, vooral in tijden van naderend oorlogsgevaar.

Toch is het zoo niet. Want de Heere zegt, dat men onder een „samenzwering“ nog wel heel wat anders kan verstaan, dan die hofklike doet (vers 11). Men moet, trouwens, ook over de oorzaken van de ellende en van zijn zorg en vrees heel anders denken dan het ongeloofige volk met zijn leiders het doet.

Immers, de hofpartij ziet alleen maar het uiterlijke aan. Haar hopen en vreezen wordt bepaald door de hoe-grootheid van de getallen der over en weer beschikbare krijgswapens, en van de scherpste der wederzijdsche zwaarden. En de vraag, of men het land dient of wel het land verraadt, is voor hen geen andere kwestie dan deze, of iemand het met hun politieke testament eens is, ja dan neen.

Jesaja echter bezweert, dat men eigenlijk niet vreezen moet voor Pekah en de Syriërs, maar voor de zonde, ook voor de zonde van het syncretisme: het arm-in-arm gaan met het heidendom. En hij zegt ook, dat het geen landverraad is, wanneer hij tegen een regeerders-klike ingaat, want deze laatsten verraden eigenlijk het land. Hun land is immers verbondsland, en het volk verbondsgemeenschap. En als zij daarom het volk anders bejegenen, of een ander vriendschaps-pact voor dat volk zoeken af te sluiten, dan met zijn aard als verbondsgemeenschap strookt, dan is niet Jesaja, die daartegen waarschuwt, doch dan is die regeerders-klike zelf schuldig aan verraad van het verbondsvolk. Aan hoogverraad tegen den Koning der theocratie, tegen Hem, die in de hemelen is.

Nu is het in deze constellatie, dat Jesaja ten slotte besluit, zich te retireeren uit dien kring van tegen-sprekers aan het hof.

Tot nu toe liep Jesaja, om zoo te zeggen, aan het hof in en uit. De talmud heeft eens heel aardig zijn positie aan het hof geteekend, door de opmerking, dat Ezechiël en Jesaja toch eigenlijk twee heel verschillende typen waren. Ezechiël, dat was een boer, die zoo eens af en toe in de residentie komt, en dan, bij wijze van hooge uitzondering, den koning eens een enkel keertje

zien mag. Maar Jesaja, dat is de residentie-bewoner, die met den koning en zijn omgeving vertrouwd is, en die hem regelmatig ziet. Geruimen tijd had dan ook Jesaja zijn stem in de kringen van het hof en ook wel in de kringen van het stads-bestuur laten hooren. Hij had mondeling geprofeteerd op straat, in den tempel, in het paleis; en hij had de heele burgerij gepakt, meer dan eens, door een publiek symbolisch profeten-teken.

Maar thans besluit Jesaja, in dit alles een verandering te brengen. O neen, hij zal niet uit den volkskring wegloopen, noch het verkeer daarmee afbreken. Maar nu zij hem door hun niet-willen isoleeren, nu zal hij dat opgedrongen isolément aanvaarden, en er de consequenties uit trekken, totdat de Heere verandering geeft. Hij zegt, dat hij de getuigenis, d.w.z. den inhoud van zijn profetie, zal „binden“, samenbinden, net als een boekrol; er komt daarvan dus waarschijnlijk een schriftelijke opteekening. Men moet alles opschrijven, wat hij gezegd heeft, opdat men het later controleeren kan. En de „onderwijzing“, d.w.z. die heele reeks van vermaningen, al die opwekkingen tot bekeering, zal hij verzamelen; hij wil het boekje behandeld zien als een document, dat men zorgvuldig weglegt, en dat later weer te pas komt.

En nu jubelen de heeren van het hof al; de man met den grooten mond zal nu eindelijk eens uit onze buurt vertrekken. Inderdaad, Jesaja trekt zich ook terug uit dit valsche middelpunt als zoodanig. Maar hij kent van nu voortaan dan ook des te beter zijn eigen geestelijk middelpunt; want hij zegt betekenisvol: verzegel nu dat boekje onder mijn leerlingen. En die leerlingen dat zijn zij, die den profeet verstaan hebben, die weten wat hij wil, die zijn profetie zullen uitdragen, die hem zelf gehoord hebben met het gehoor des oors, en die het overblijfsel zijn naar de verkiezing der genade. Zoo gaat de profeet uit het valsche middelpunt weg; maar dat is geen capitulatie, doch het is terrein-verovering. Het is het formeeren van een nieuwe gemeenschap, van een geestelijke kern, die de traditie van het oude theocratische leven Israëls rechtmatig voortzet.

Het valsche middelpunt, inderdaad, dat was het hof. Men wilde wel de profetie gebruiken, als ze te pas kwam, — daarom was het daar ook altijd zoo stilte van valsche profeten — doch men duldde er geen profetie, die de waarheid sprak, wanneer deze „lastig“ was. Het was eigenlijk het wezen van de dictatuur: de levende godsdienst is alleen dan goed, als hij instrument belicht te zijn van een eigenwillige staatsmachinerie.

Zulk een politiek middelpunt is echter geen centrum in en voor en van de verbondsgemeenschap, die God met Zijn volk heeft.

Ook wij allen staan vaak voor de roeping, om het isolément te aanvaarden, ons opgelegd door wie ons boodschap geen plaats geven.

Laat ons er dan voor waken, dat het retireeren in isolément nimmer vlucht is. Want wanneer wij ons houden aan het gebod der gehoorzaamheid, dan is het geloof van den één zich uitspreken voor en met het geloof van den ander; er vormt zich toch een gemeenschap van leerlingen, die de bijbel noemt het over-

holden over tho geven, maer mach die vor sick gentzliche beholden, also dat he alleen sinner kercken bezwarichheit dar uht vorstelle.

12. Diawiel int Oldebroeck noch een (geen) predicant ys ende deshalven Wesselus Dienar tho Dorpspik predicant alle 14 dage, des sick den die van van Dorpspik beswaren, overmits sie van sinem dienst verkortet worden, Is besloten dat twee broedern ex classe nha het Oldebroeck sollen trecken ende im namen des classis sie vermanen dat sie hare kereke willen repariren dat men den winter over konne darin predig, ende dat sie mit den ersten eenen bequamen dienaar willen beropen, ende sal dit geschieden dor den predicant tho Elborch ende Herman Brinck, ouderlinck darselvers.

13. Diawiel 't menichmal geschiedt dat sommigen dieneren van dem Classe wat werdt belastet ende dan desselbigs op andere tiden sick plegen tho excusieren; sy hebben dat nicht also verstan. Item het sie hen vergeten, ys besloten dat een ider dienaar vor sick pro memoria sal anteken dat jenige so hem nodich dunckt te wesen, ofte dat hem belastet wort.

14. Is vor gudi angesehen dat allemal alle acta classialia van dem erwelaten (verkozen) scriba sollen in 't boeck des classis angeschreven worden.

15. Op den platzen da Scholmeesters sien sollen die dieneren goddlichs wortz flidt mede anwenden dat de scholen in gude ordinantie kommen, dat ock gude boeken gelert werden op dat die kindern in der waren religie op getogen worden.

16. Is gefraget dat wanehr dieneren ende ouderlinge in kereke saken verreisen op synodos, classis offte dergelicken uhttrekkinge, wie da behoeret die kosten tho dragen: Is geantwordet, dat die Kereke dat tho dhon schuldich sie, gelijk als het in anderen reformierten platzen gebruecklich ys.

17. De platze des naestfolgende classis ys bestemt Hattum ende wort de kereke van Harderwick belastet die gelegende tidd des classis anthoscheen, ende die alsdan uht tho schriven.

Sien also die broderen nha geholder censur in lieffde gescheiden.

WINANDUS JOHANNIS, praeses.
JOHANNES SANDERY, assessor.
JOH. ZUITER, scriba.

Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620.

Transcriptie van G. van der Zee, Herv. Pred.

V.

Het belang der Acta van de Haagsche Synode 1586. Aankomende dieneren. Lastige Pastors. Kinderdoo. Onderwijs. Predikbeurten.

Acta der Nederveluwschen classis gehouden binnen der Stadt Elborch, den 3 Septembris anno 1594.

1. Hebben die vergaderde broderen doer hare stemmen gestelt tho eenen presidem Winandum, predicant tho Elborch, tho eenen assessorem Johannem Sanderi, predicant tho Hattum, tho eenen scribam Joh. Zwitterius, predicant tho Niekercken.

2. Hebben die erschenene dienaeren met haren ouderlingen van den gemeinten van Harderwick, Hattum, Elborch, Niekerck gethonet haer credentzen ende instructie, die anderen niet hebbende gemeenten in haren platzen sinde sonder ouderlingen ende credentzen tho gelaten.

3. Sinde die acta des vorgeholden classis gehouden tho Harderwick den 13 Aprilis deses jars vorgelesen, ende diawiel darin sommige saeken sindt concludirt ende noch nicht achterfolget worden, ys darop widelofftiger gehandelt.

4. Diawiele etlike dieneren gefunden worden, die nicht achterfolget hebben den actum darin besloten was die acta Synodalia gehouden in 's Gravenhagen uht tho scriven ende in classe tho thoenen, ys wederumb besloten dieselvig tho thonen in dem negestfolgende classe.

5. Is wederumb Wesselus Salingensis dienaar des Godtlicken wordes tho Heerde van den broderen hochlich belastet, dat he in negestfolgende classe getuichnys bronge van der heimlicher gemeente tho Salingen, overmits he ehe vor dat andermaal datselvig angesnommen, ende nicht achterfolget.

6. Diawiel Timannus Alberti van de Hoff ende classe op provisie ys tho Garderen tho eenen kerckdienar admittiret met conditie dat he flichtich studiere ende sich late in classe examinieren ende een profprediche dhoē, ende da he worde bequam gefunden werden, dat he alsdan conformirt worde; so ys hem opgeleght dat he in naester

classe een predicatie dhoē uht dem 10 cap. Johannis vs 1 ende volgens darup worde examinirt ende ys de kereke tho Harderwick dat examen tho verrichten belastet.

7. Is besloten dat preses im namens classis schrive ahn Dom. Fontanum dat hie bie dat Hoff fordere met een request ock dor den presidem geschreven, dat die papistische papen op den platten landen ende sonderlick tho Putten, Oen, Elspete ende Epe removiret ende in hare platzen reformierte Dienars weder ingeplantet werden, ende ock also mede den Schulmeesters. (Scriptum sed nihil effectum).

8. Is Regnerus Wiencopius, dienaar tho Barnefelde belastet, dat overmits he niemal heft gesien die bedieninge des Avontmals des Herrn, dat he sich begeve nha Niekercken wen aldar die bedieninge geschiedt, ende aldar het H. Avontmal vor de eerste reise mede endtpfange ende fliet anwende umb tho Barnefeldt een gemeente ahn tho richten.

9. Diawiel Wesselus Groningensis, dienaar tho Dorpspik in sinem dienst dasebst noch nicht ys confirmirt, ende aldar noch cien (geen) kereke ys opgetimmert, mar man darover uht ys dat eerstes dages een kereke sal op gebuwet worden, sal sodane confirmatie so lange differirt worden.

10. Is de frage opgeworpen of men oock die junge kinder mach dopen buten de Sondagelycke predicatie in der weken op den orden da in weken eenne predicatie geschiedt. Is geantwordet ende ock besloten, dat een ieglicker dienaar sich richten sal nha dem dat in dem 50 articul des nationalischen synodi ins Gravenhagen besloten ys: darin also geschreven ys, de dopen sal verrichtet worden in openbare versamlinge wannehr godtz wordt gepredigt wordt, doch ter platze dar so vele predicationen niet gedhan worden, sal men eenen seekere dach in der weken ordineren om den dop extra-ordinalicken tho bedinen so nochtans dat het selve sonder predicatie niet en geschiede.

11. Is gefraget worden of men in classe die commissie ende instructie so die dienaeren van haren gemeenten hebben medegebracht sollen laten offte weder mogen tho sick nemen. Is geantwordet, dat een ider dienaar gehouden ys siene commissie offte credentze over tho geven ende ehe dem sie approbirt ys, mach he, so he wil, die wederumb tho sick nemen. Maer die instructie ys hie nicht ge-

Wanneer in
wordt, voor w
is voor het v
schijnt, is dit
gesproken bun
dik naar ach
van den ontv
handel beginn
gever, zel hij v
werden enkele
in „De wilde v
niet de noodz
roederlijk te m
eijzen.

Bij het lezen
durende sprek
chronologisch
en andere
lopende onru
den we af er
marin de taal
van zijn mater
maar om de fi
kelzerin“ ver
vandaag“ zijn
lakter“ word
Een genre v
natuurlijk. Al
wijde rust van
burgedichten
en „de Peppel
hogere verbe
de symboliek.
van de genoem
dichter nog we
naauwelijks me
werdt voor de
zij zich zou k
nel. De angst
hij uitriep: De

„Geen ander
zeggend vers.
waar in de nam
lijk losmaakt
hulde met he
talm als hij z
schoonheid m
heerlijk moet
standpunt, zoc
het ook bij Jan

Naanst en tuz
andere trek,
dichter maak
spreekt niet al
God en zijn v
lier op Gods
te gaan in
tiden worden
na“ worden
de dichter, m
de martelaren
der te twijfele
rijzeling verc
lijf moeten v
de kwatrijnen
meeste hier ge
hij in dit verk
oms antwoor

De tarwel
Harde, we
Hij zei, gl
Opdat uw